

Motion

1977/78:397

av Eva Winther

om en utvecklingsfond för malmfälten, m. m.

Under 1960-talet drabbades Norrbottens län av en utflyttningsvåg på grund av rationaliseringen inom skogs- och jordbruk. Sysselsättningsminskningen inom dessa näringar hade till följd att ungefär 30 000 fler människor flyttade från Norrbotten än till Norrbotten.

På andra håll i landet kompengades nedgången i jord- och skogsbruk av en snabb industriell utveckling. Industriinvesteringarna gjordes i princip där företagen redan fanns, och för norrbottningarnas del gällde det att flytta dit där jobben fanns.

I början av 1970-talet vände utvecklingen. Flyttningsförlusterna upphörde. Länet fick ett överskott av inflyttade. Den gynnsamma utvecklingen under 1970-talets första hälft berodde till stor del på frisläpp ur investeringsfonder och lokaliseringstöd, som gav drygt 5 000 nya arbetstillfällen. Uppbyggnaden av högskolan i Luleå har också haft betydelse. Så kom den intensiva Stålverk 80-rushen, då den s.k. Fyrkanten, speciellt Luleåtrakten, kännetecknades av en febril, överhettad aktivitet med inflyttning och nya jobb som följd. Trots detta hade länet i förhållande till övriga Sverige en hög kvarstående arbetslöshet, många människor i beredskapsarbete, hög andel förtidspensionärer och en stor dold arbetslöshet, speciellt bland kvinnorna.

När luften sen gick ur Stålverk 80-projektet och det sköts på framtiden till förmån för en upprustning och utveckling av NJA, nuvarande Luleverken i SSAB, gick luften också ur den aktivitet som rått. Då ungefär samtidigt med NJA:s avsättningssvårigheter strukturella problem fick genomslag både inom gruvindustrin och skogsindustrin, har länet fått stora svårigheter att klara sysselsättningen för människorna. De stora industrierna har anställningsstopp, NJA skall minska arbetsstyrkan med ca 1 000 man, LKAB minskar med ungefär lika många och ASSI har liknande problem. Ungdomarna har stora svårigheter att få jobb.

Vid månadsskiftet november-december 1977 var 4 090 kassamedlemmar utan arbete, 3 337 ungdomar i åldrarna 19–24 år var registrerade som arbetslösa under samma tid. 13 403 personer hade beredskapsarbete, arbetsmarknadsutbildning m. m.

De kortsiktiga problemen kan under en tid lösas med arbetsmarknadspolitiska insatser. För en långsiktig lösning krävs en genomtänkt strategi med utgångspunkt i de förutsättningar som Norrbotten har.

Det måste satsas över ett brett fält. Det behövs en ökad vidareförädling inom länet av de naturtillgångar som finns – jord, skog, malm och

industrimineral. Det behövs ett näringspolitiskt klimat, som stimulerar till företagande och bidrar till en differentiering av näringslivet och underlättar för de mindre företagen. Den småföretagarproposition som riksdagen nyligen beslutat om kan ses som ett led i det arbetet. Norrbottensdelegationens uppgifter syftar också till en långsiktig utveckling av länet.

Det krävs regionalpolitiska insatser, som gerett företagande på lika villkor i norr och söder och också en satsning på forskning och utbildning, som kan bli företagen till stöd och hjälp när det gäller att vidareutveckla och marknadsföra produkter.

Visst belopp per ton järnmalm som bryts

År 1888 lastade ett fartyg i Luleå hamn malm som transporterats på den just invigda järnvägen mellan MalMBERGET och kusten. 1902 började brytningen av järnmalm i Kirunagruvan. Under årens lopp har ungefär 700 milj. ton malm lämnat malmfälten.

Enbart sedan Statsföretag AB övertog gruvorna har ca 437 milj. ton malm brutits, och merparten har exporterats. De inkomster som malmerna tillfört Sverige har haft en avgörande betydelse för den industriella uppbyggnaden i vårt land.

Nu minskar järnmalmen i ekonomisk betydelse för landet, men gruvbrytningen kommer naturligtvis att fortsätta. Frågan om vad malmfältens människor skall leva av och arbeta med när järnmalmsbrytningens stora epok är slut, den är mer påträngande än någonsin. Det vore rimligt att få en särskild fond för malmfältens utveckling, uppbyggd genom att ett visst belopp, ca 25 öre, avsätts av LKAB eller Statsföretag AB för varje ton malm som bryts. (Vid en produktion av 20 milj. ton skulle det ge 5 milj. kr. per år.) Detta system borde kunna tillämpas även vid brytning av annan malm och industrimineral.

Dessa medel skulle användas för en differentiering och utveckling av malmfältens näringsliv. Utformningen och uppbyggnaden av en sådan malmfältsfond bör utredas.

Ombyggnad av malmbanans sträckning Kiruna–Boden

I nuvarande läge är det av vikt att malmtransporterna sker på ett så effektivt sätt som möjligt. Södra delen av malmbanan är i stort behov av en förstärkning och omläggning så att mer malm per tågsätt kan fraktas. En plan bör därför utarbetas för ombyggnad av sträckningen Kiruna–Boden. Det skulle också på ett bra sätt ge fler arbetstillfällen.

Ändrad taxepolitik hos SJ och flygbolagen

För en utveckling av Norrbotten krävs åtgärder inom många olika områden. Det krävs att man följer riksdagens uttalande om att regionalpolitiska hänsyn skall påverka de beslut som fattas av departement, myndigheter, förvaltningar. De regionalpolitiska hänsynen borde i hög grad påverka den taxepolitik som SJ och flygbolagen använder sig av. När biljettpriserna höjs sker det i regel i procent av gällande biljettpris, vilket gör att höjningen blir störst på de längsta avstånden, där resan redan är dyr. För flygbolagens taxesättning gäller dessutom att den procentuella höjningen ofta görs högre på den längre sträckan än på den kortare. Om vi verkligen skall lyckas åstadkomma ett rundare Sverige måste taxesättningen ändras.

Uppbyggnad av mineraltekniskt centrum i Luleå

Inom malm- och mineralområdet konstateras efter prospekteringsinsatser av bl. a. SGU att inom länet finns malmer och industrimineral av olika slag. Tyvärr finns inte någon som kan ta över genomförandet av de tekniska och ekonomiska utvärderingar som behövs för att ett fynd så småningom skall leda till exploatering. Dessa resurser finns inte samlade på ett systematiserat sätt. Norrbottensdelegationen håller i samarbete med högskolan i Luleå på med att arbeta fram ett förslag till organisation, huvudmannaskap m. m. för ett mineraltekniskt centrum som skulle kunna fylla dessa uppgifter. För länets vidareutveckling är det angeläget att ett sådant centrum kommer till stånd.

Fortsatt utbyggnad av högskolan

Den tekniska högskolan i Luleå startade 1971, och man satsade på utbildningslinjer som hade anknytning till länets näringsliv och dess råvarutillgångar såsom maskinteknisk linje, bergsvetenskap och geoteknologi. Steg för steg har olika utbildningslinjer startats och berikat en region som tidigare saknade teknisk högskoleutbildning. Högskolan har som mål att vara ett stöd i utvecklingen av näringslivet i regionen.

En fortsatt utbyggnad är därför angelägen. Utbildning och forskning inom formgivningsområdet bör nu startas. Den regionala ojämlikheten i utbildningsmöjligheter är speciellt stor i fråga om konstnärlig utbildning. Det är därför viktigt att etablera sådan utbildning i norra Sverige. I Luleå finns också en möjlighet att kombinera kvalificerad formgivarutbildning med teknisk utbildning och forskning. Speciellt med avseende på arbetsmiljödesign och tung produktdesign kan denna koppling bli värdefull. UHÄ har i sin petita för budgetåret 1978/79 lagt fram förslag om sådan utbildning, och i budgetpropositionen 1977/78:100, bil. 12, uttalar sig departementschefen positivt om en sådan utbildning och säger att han skall återkomma till regeringen med

förslag om uppdrag till UHÄ för viss omarbetning och komplettering. Detta bör ske snarast så att utbildningen kommer i gång.

Hemställan

Med hänsyn till ovanstående hemställs¹

1. att riksdagen hos regeringen begär att förslag till detaljutformning av en utvecklingsfond för malmfälten läggs fram,
2. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mineraltekniskt centrum.

Stockholm den 17 januari 1978

EVA WINTHER (fp)

¹ (Se även motionerna 1977/78:398 och 399.)

